

DEL LLIBRE A L'ORDINADOR: LES TIEC COM ELEMENT AFAVORIDOR D'UNA EDUCACIÓ LINGÜÍSTICA MULTICULTURAL I DE FUTUR

MARIA DEL MAR CAMACHO i MARTÍ

IES Jaume Huguet. Antiga Escola del Treball

mar_camacho@hotmail.com mcamacho@pie.xtec.es

Introducció

Davant la implementació de les tecnologies de la informació i de la comunicació en el món educatiu, es produeix una forta demanda de la formació a través de l'ús de la tecnologia. Oposada a la perspectiva que ofereix la formació tradicional, la educació a través de les TIEC es perfil·la com una eina fonamental a l'hora de plantejar una educació lingüística de futur, tant des d'un punt de vista plurilingüe com multicultural.

Les contínues transformacions a l'era de la tecnologia i dins la societat de la informació estan modificant tant els mètodes d'ensenyament tradicionals com els propis processos d'aprenentatge de l'estudiant. Quan l'aprendre s'entén com una construcció activa del coneixement, les noves tecnologies esdevenen de gran utilitat per cobrir el buit que s'estableix entre les experiències pròpies de l'alumne amb l'objecte del seu estudi. Els ordinadors proporcionen un entorn en el qual els estudiants, pertanyin al nivell que pertanyin, poden explorar aquestes pròpies experiències mitjançant la resolució de problemes dins un context real i així construir millor els seu coneixement; permeten també l'observació i la investigació mitjançant eines analítiques així com a participar activament a classe, la qual cosa afavoreix que no es produeixi la desmotivació.

Aquests mateixos canvis dins la societat de la informació i de la comunicació justifiquen la necessitat de la inclusió de les noves tecnologies dins l'ensenyament i aprenentatge de les llengües estrangeres. Aquest projecte tracta de com l'ús de les noves tecnologies està transformant la manera en què ensenyem i aprenem, i de com la tecnologia proporciona un entorn en què els alumnes poden explorar els seus coneixements i participar activament en el procés d'ensenyament i aprenentatge.

L'ús de la tecnologia desperta un gran interès per part de l'alumnat. Es pretén –a través de l'ús constant de diferents recursos tecnològics– que el procés d'aprenentatge es realitzi d'una forma més autònoma, que l'alumne s'involucri més en la seva pròpia formació. El mètode al que es farà referència al llarg d'aquesta comunicació, a part de ser un excel·lent vehicle d'introducció

de nous objectius i continguts educatius, contribueix en gran manera a afavorir una comunicació molt més real i autèntica dins la classe i emfatitza la importància de prendre la cultura de la diversitat en consideració. Aspectes culturals que sovint són objecte de distinció com el gènere, la raça, la classe... queden difuminats per donar pas a un context comunicatiu social més real y amb una major interacció entre les parts. En aquest nou context educatiu, el professor/a exerceix de guia i permet que sigui l'alumne qui dirigeixi el seu procés d'autoformació, incrementant el seu nivell d'autonomia. Es tracta d'un tipus d'ensenyament centrat en l'alumne, en la que el professor proporciona les estratègies necessàries per que es produeixi un aprenentatge de la llengua més real i efectiu.

Immersion de ple en la societat de la informació i la comunicació , un dels objectius principals d'aquest sistema d'innovació docent consisteix bàsicament a examinar les característiques dels nous entorns tecnològics d'ensenyament i aprenentatge en consonància amb les necessitats educatives actuals, així com la manera en que aquests entorns influeixen positivament en l'ensenyament i aprenentatge d'una llengua estrangera, afavoreixen l'atenció a la diversitat i permeten –ahora- aconseguir una major motivació. Un cop determinats aquests entorns, el projecte “DEL LLIBRE A L 'ORDINADOR: LES TIEC COM ELEMENT AFAVORIDOR D'UNA EDUCACIÓ LINGÜÍSTICA MULTICULTURAL I DE FUTUR” pretén aportar des d'un novedós punt de vista educatiu un sistema d'autoaprenentatge de l'anglès basat en la metodologia del sistema PBL (Problem-based learning) i dut a terme de forma gairebé íntegra a través de les noves tecnologies.

Aquest projecte, especialment adreçat al primer curs d'ensenyament secundari post-obligatori, es marca com prioritari els següents objectius:

- Assolir la incorporació de les eines telemàtiques dins la docència de la llengua estrangera a l'educació secundària post-obligatori així com el reconeixement de l'important paper que juga la llengua estrangera en les tecnologies de la informació i la comunicació.
- Oferir part de la docència de forma no presencial mitjançant la utilització de nous entorns tecnològics, per tal de millorar la competència lingüística i cultural dels alumnes.
- Desenvolupar part dels continguts de la matèria “Llengua estrangera: Anglès” en format electrònic, tot creant a la xarxa materials pedagògics virtuals així com espais de comunicació per tal d'afavorir l'intercanvi i el treball entre el/la professor/a i l'aprenent/a.
- Establir entorns reals i noves tècniques de treball i estratègies per facilitar l'autonomia de l'aprenentatge i el desenvolupament de les capacitats comunicatives de l'alumnat.
- Facilitar a l'aprenent/a un mitjà captivador per familiaritzar-se amb les tecnologies de la informació i la comunicació així com les estratègies necessàries per donar continuïtat a futures recerques en l'àmbit de les llengües estrangeres.

La proposta d'aquesta comunicació és la de fer evidents i aprofundir en les possibilitats pràctiques, els materials culturals, els usos i aplicacions dels nombrosos recursos que les tecnologies de la informació i de la comunicació posen a l'abast d'un sector educatiu multicultural i de gran diversitat lingüística. Aquests recursos tecnològics contempnen la creació d'un centre d'autoaprenentatge virtual de les llengües estrangeres, on es contempnen els diversos nivells que es poden trobar dins l'aula i on els estudiants troben en un dossier electrònic tot allò relacionat amb l'assignatura en format electrònic, un diari de classe on-line, en el que tots i totes hi participen manifestant les seves opinions, un fòrum de discussió permanent, on qualsevol tema relacionat amb l'ensenyament/aprenentatge de la llengua hi pot ser debatut, i en el que es convida a cada estudiant a contribuir-hi de forma voluntària, l'explotació didàctica de llibres a través d'Internet, el contacte amb escriptors via e-mail, l'ús de diccionaris i enciclopèdies de referència on-line, disseny de pàgines web personals, exercicis gramaticals de suport, presentacions en xarxa...

En definitiva, recursos prou atractius i innovadors que faciliten en gran part la inclusió de nous objectius d'aprenentatge, però alhora amb un objectiu marcadament adreçat a la cultura de la diversitat. Aquesta comunicació pretén també aportar –des d'un cas pràctic– dades de com un nou context d'aprenentatge de les llengües estrangeres aconsegueix aprofitar els avantatges de la diversitat lingüística i cultural i convertir-se –mitjançant l'ús de les noves tecnologies– en un referent a l'hora de plantejar l'educació lingüística i multicultural del futur.

Fonamentació metodològica

La metodologia emprada dins l'aula està basada en les teories de PBL o bé Problem-based learning. El PBL és una estratègia pedagògica que proposa situacions reals, significants i contextualitzades i que proporciona al mateix temps recursos –en el cas d'aquest projecte, tecnològics–, guiatge i instrucció als aprenents/es a en la mesura en què aquests van desenvolupant un coneixement relacionat amb els continguts educatius que es persegueixen així com habilitats per a la resolució de problemes relacionats amb l'aprenentatge. PBL es centra majoritàriament en l'alumne/a, qui –al mateix temps– col·labora activament a estudiar els trets intrínsecs d'un problema i proposar solucions possibles. Contràriament a la formació tradicional, normalment conduïda pel professor/a en un format de classe magistral, l'ensenyament mitjançant aquesta metodologia té lloc en petits grups de discussió formats per alumnes que són supervisats i assessorats per un professor/a.

Com que la quantitat d'instrucció directe per part del professor/a es veu reduïda, els estudiants adquireixen una responsabilitat més gran pel seu propi procés d'aprenentatge. El rol del professor/a consisteix a encoratjar la participació dels aprenents/es mitjançant eines atractives, a seguir la pista del procés que van desenvolupant, a evitar que es produeixi feedback de caire negatiu i finalment a procurar que aquests/es assoleixin un grau d'autonomia satisfactori. Els problemes contextualitzats dins un entorn real presenten una gran varietat d'objectius, continguts, obstacles, i fets desconeguts que influencien la forma en què cada problema s'hauria de tractar. Per obtenir èxit en aquesta empresa, els aprenents/es necessiten solucionar problemes que reflecteixin situacions més enllà de la pròpia classe. Aquesta capacitat és l'objectiu principal que es marca el Problem-based learning.

Fases de la creació d'activitats basades en el Problem-based learning:

1.- Disseny de la tasca a dur a terme // Step 1: Decide on the project

- Definir –d'entre els continguts inclosos en el curriculum de Llengua Estrangera– les diferents seccions a les que poden pertànyer les activitats a proposar.

-Activitats generals

-Activitats relacionades amb els mitjans i la literatura

-Activitats de producció

-Activitats tècniques

-Altres...

2.- Establir el marc temporal en què tindrà lloc l'activitat proposada // Step 2 : Draft time frame

3.- Planificació i elaboració d'activitats tecnològiques específiques // Step 3 : Planning specific activities

-Elaboració d'una fitxa de cada activitat que inclogui:

- Nom i descripció de l'activitat

- Grau de dificultat

- Tema a tractar

- Eines telemàtiques emprades

- Objectius educatius

- Temporització i durada

- Sistema d'avaluació

ACTIVITY'S TITLE	GRADE LEVEL	SUBJECT MATTER	MEDIUM USED	LEARNING OBJECTIVE	SCOPE/ LENGTH	ASSESSM. FORM

4.- Definició dels criteris generals d'avaluació // Step 4 : Plan for assessment

- Amb múltiples assessors (propis estudiants/es o “peers”, professor/a, agents externs...)
- Mitjançant múltiples unitats avaluatives: - treball escrit, tasques formals requerides pel professor/a, entrades de diaris on-line, observació d'activitats dintre el grup i de forma individual, discussions en grup, disseny de projectes, presentacions en xarxa, “project checklists”, “scoring rubrics”....

Procés a seguir en la definició i descripció d'un model basat en Problem-based learning:

PROCEDIMENTS	OBJECTIUS
1.- El professor/a planteja el tema/ tasca/ repte/qüestions...	Els estudiants han de: 1.- Desenvolupar les seves habilitats cognitives per la resolució del problema 2.- Desenvolupar capacitats pròpies de monitorització per identificar les pròpies necessitats d'aprenentatge 3.- Desenvolupar l'hàbit del qüestionament.
2.- Els aprenents decideixen què és allò que necessiten saber així com on trobar informació.	- Estudi auto-dirigit per l'alumne (self-directed study)
3.- Els alumnes revisiten el problema amb nous coneixements	- Mitjançant la nova organització de la informació per gestionar la solució del problema
4.- Els aprenents solucionen el repte proposat	
5. Els estudiants examinen i critiquen els recursos d'aprenentatge usats.	- Realització d'autoavaluació - Peer-assessment (avaluació controlada per part dels companys/es - Avaluació del professor/a.
6.- Els estudiants reflexionen en com allò que han après pot ser afegit en el propi procés d'aprenentatge.	- Reflexió - Auto-avaluació

Un cas pràctic

Dins de la fase III de planificació i elaboració d'activitats tecnològiques específiques // Step 3 : Planning specific activities, l'activitat que es va dur a terme amb alumnes amb diferents nivells dins l'aula de Llengua estrangera de quart d'ESO incorporava metodologia pròpia del PBL i conjuntament amb la utilització de nombrosos recursos on-line:

Fitxa de l'activitat proposada

Nom i descripció de l'activitat: *Child Rigths: "Please, don't look down on me"*

Grau de dificultat: activitat adreçada als tres nivells (baix, mitjà i alt)

Tema a tractar: els drets dels nens

Eines telemàtiques emprades: correu electrònic, hypernews, pissarra electrònica, el WWW, revistes i diaris on-line, enciclopèdies de referència en xarxa

Objectius educatius: Utilitzar les noves tecnologies per buscar i demanar informació, per compartir experiències amb d'altres companys i companyes i per ésser conscients d'una realitat tant dura com la de l'explotació infantil arreu del món. Mostrar respecte per diferents manifestacions multiculturals així com per les opinions dels altres. Fer que s'adonin que formar part d'una cultura determinada ens fa diferents, però que és en la diversitat on hi ha la riquesa.

Objectius específics: Emprar tècniques de presentació escrites en entorns virtuals i si s'escau multimèdia.

Temporització i durada: Sis sessions d'una hora.

Sessió 1. Després d'haver elaborat els grups, el/la professora planteja la tasca, tot penjant a la xarxa l'activitat que han de realitzar. Es tracta de visitar diferents webs d'organitzacions no-governamentals i extreure informació detallada referent a l'explotació infantil. Cada grup tria una ONG i la situació d'un país determinat. Mitjançant el "brainstorming" i el consens es crea un qüestionari de selecció de la informació que caldrà trobar. Posteriorment s'inicia una cerca guiada d'informació a través de la xarxa que serà relativa a tots i els grups procedeixen a contestar un qüestionari on-line sobre aquests països i la situació dels nen/es. Aquesta fase inclou la creació de missatges electrònics a diferents webs especialitzades així com a diferents òrgans de govern dels països mencionats.

Sessió 2, 3 i 4. Recull de dades i treball en grup per preparar la presentació final de l'activitat. Inclusió dins la plana web de classe per part de cada grup i després de consensuar cada acord de les resultes del seu projecte: la informació sobre el país, la situació del nen/es, ...

Sessió 5 i 6. Exposició de treballs en xarxa, primerament, a través de la web i posteriorment a classe mitjançant la pissarra electrònica. Finalment cada alumne és requerit de participar i penjar la seva opinió respecte del tema a tractar a través del fòrum de discussió permanent. Aquí tothom pot dir-hi la seva, tothom des de les seves possibilitats i es genera controvèrsia molt sovint.

Sistema d'avaluació: Apart de l'avaluació duta a terme pel professor/a, es fomenta el "Peer-assessment" i diversos formularis (checklist) on es revisa tant allò que s'ha après com com s'ha après.

Enumeració dels possibles recursos tecnològics a utilitzar

El World Wide Web:

- portals educatius (edu365.com, aulanet, ...)
- revistes, diaris
- simulacions
- presentacions en xarxa
- creació de pàgines de classe i personals...
- llibres de referència: diccionaris i enciclopèdies virtuals
- traductors

El dossier electrònic

El centre d'autoaprenentatge virtual

El diari de classe on-line

El correu electrònic

El xat

Els fòrums de discussió en línia

La video-conferència

Hypernews

La pissarra electrònica

Presentacions en powerpoint

Biblioteca virtual

Conclusió

La utilització d'entorns tecnològics així com metodologies docents diferenciades d'aquelles més tradicionals en l'elaboració de material pedagògic d'una llengua estrangera ens ha de permetre

millorar la qualitat del nostre ensenyament i aconseguir uns resultats satisfactoris i una més gran implicació de l'estudiant/a en el propi procés autoformatiu. El projecte d'innovació docent al que s'ha anat fent referència al llarg d'aquesta comunicació es marca com repte primordial que l'adquisició dels nous coneixements sigui fruit de l'esforç continuat de l'aprenent/a, així com de la seva reflexió. És així com es singularitza un nou mètode d'aprendre la llengua que intenta allunyar-se d'una homogeneització dels coneixements altament enganyosa.

L'intercanvi dels coneixements i la seva gestió amb d'altres estudiants permet a l'aprenent/a la comprovació constant de l'evolució del procés d'aprenentatge de la llengua. El treball de recerca persegueix –al mateix temps– la consolidació d'un nou sistema d'avaluació dels coneixements adquirits que té per finalitat principal portar a terme un control més rigorós de la qualitat del treball. Finalment, creiem fermament que la tecnologia proporciona un entorn en què els alumnes poden explorar els seus coneixements i afavoreix alhora l'observació i la investigació a través d'eines analítiques. L'ús reiterat d'aquests nous entorns tecnològics d'ensenyament/aprenentatge esdevé un excel·lent vehicle d'introducció de nous objectius i continguts educatius, contribueix en gran manera a afavorir una comunicació molt més real i autèntica dins la classe i emfatitza la importància de prendre la cultura de la diversitat en consideració.